

TILAK MAHARASHTRA VIDYAPEETH, PUNE
BACHELOR OF COMMERCE (B.COM)
EXAMINATION: MAY - 2026
FOURTH SEMESTER

Subject: Indian & Global Economics (BCOM23-403/BCOM24-403)

Date: 9/05/2026

Total marks: 60

Time: 2.00 pm to 4.30 pm

- Instructions:** 1) Attempt all Questions
2) Figures to the right indicate full marks

Q. 1) Answer the multiple Choice questions. (Any 10) (10)

1. A major constraint in agricultural development is:
a) Excess irrigation
b) Lack of modern technology
c) Surplus credit
d) High productivity
2. Rural indebtedness is mainly due to:
a) Low agricultural income
b) High savings
c) Low interest rates
d) Government loans
3. Minimum Support Price (MSP) is related to:
a) Industry
b) Services
c) Banking
d) Agriculture
4. The New Industrial Policy (1991) introduced:
a) Nationalisation
b) LPG Mode
c) Closed economy
d) No foreign investment
5. A key feature of industrialisation is:
a) Increase in agricultural labour
b) Decrease in employment
c) Large-scale production
d) No role of capital
6. 10. SMEs in India:
a) Have no problems
b) Are fully dependent on agriculture
c) Do not get government support
d) Play a vital role in employment
7. Infrastructure includes:
a) Roads, power, transport
b) Films and entertainment
c) Only agriculture
d) Only banks
8. Public investment in infrastructure focuses on:
a) Profit
b) Public welfare
c) Only exports
d) Only foreign trade
9. 3. The service sector in India contributes:
a) Less than agriculture
b) Less than industry
c) The highest share in GDP
d) No contribution

10. Agriculture's place in the Indian economy is::
 - a) Negligible
 - b) Unimportant
 - c) Foundation of the economy
 - d) Only for exports
11. Human Resource Development includes:
 - a) Education and health
 - b) Mining
 - c) Capital investment
 - d) Banking
12. HPI measures:
 - a) Income inequality
 - b) Industrial growth
 - c) Export performance
 - d) Human poverty
13. Gender-related Development Index focuses on:
Marathi:
 - a) Population
 - b) Gender inequalities
 - c) Agriculture
 - d) Industry

Q. 2) Write Short Note (Any 3)

(15)

1. Constraints in Agricultural Development
2. Rural Indebtedness – Causes & Remedies
3. Minimum Support Price (MSP)
4. New Industrial Policy 1991 – Features
5. Private vs Public Investment in Infrastructure

Q. 3) Answer the following question in 150 words. (any 2)

(20)

1. Explain the basic characteristics of the Indian economy as an emerging economy.
2. Compare the Indian economy with developed economies with reference to National Income and Per Capita Income
3. Examine the role of industrialisation in the economic development of India.
4. Discuss the role, problems and prospects of Small & Medium Enterprises (SMEs) in India.

Q. 4) Answer the following question in 300 words. (any one)

(15)

1. Explain SAARC, IMF, World Bank, WTO and BRICS – structure, objectives and functions.
2. Discuss India's Balance of Payment position since 1991.
3. Explain the concept of Balance of Trade (BOT) and Balance of Payment (BOP).

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १ खालील प्रश्नांचे योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही १०)

(१०)

१. कृषी विकासातील एक मुख्य अडथळा ---
अ) जास्त सिंचन
ब) आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अभाव
क) जादा कर्ज
ड) उच्च उत्पादकता
२. ग्रामीण कर्जबाजारीपणाचे मुख्य कारण
अ) कमी कृषी उत्पन्न
ब) जास्त बचत
क) कमी व्याजदर
ड) सरकारी कर्ज
३. MSP कोणाशी संबंधित आहे?
अ) उद्योग
ब) सेवा
क) बँकिंग
ड) कृषी
४. नवीन औद्योगिक धोरण १९९१ ने काय लागू केले?
अ) राष्ट्रीयीकरण
ब) उदारीकरण-खाजगीकरण-जागतिकीकरण (LPG)
क) बंद अर्थव्यवस्था
ड) परकीय गुंतवणूक बंद
५. औद्योगिकीकरणाची एक प्रमुख वैशिष्ट्य ---
अ) कृषी मजूर वाढ
ब) रोजगार घट
क) मोठ्या प्रमाणावर उत्पादन
ड) भांडवलाची भूमिका नाही
६. भारतातील MSMEs ---
अ) कोणतीही अडचण नाही
ब) पूर्णपणे कृषीवर अवलंबून
क) सरकारी मदत मिळत नाही
ड) रोजगार निर्मितीत महत्वपूर्ण भूमिका
७. पायाभूत सुविधा म्हणजे ---
अ) रस्ते, वीज, वाहतूक
ब) चित्रपट व मनोरंजन
क) फक्त कृषी
ड) फक्त बँका
८. पायाभूत सुविधांमधील सार्वजनिक गुंतवणूक कोणावर केंद्रित?
अ) नफा
ब) लोककल्याण
क) फक्त निर्यात
ड) फक्त परकीय व्यापार
९. भारतातील सेवा क्षेत्राचा GDP मध्ये ---
अ) कृषीपेक्षा कमी
ब) उद्योगापेक्षा कमी
क) सर्वाधिक वाटा
ड) काहीही वाटा नाही
१०. भारतीय अर्थव्यवस्थेत कृषीचे स्थान
अ) नगण्य
ब) महत्त्वहीन
क) अर्थव्यवस्थेचा पाया
ड) फक्त निर्यातीसाठी
११. मानव संसाधन विकासात समाविष्ट ---
अ) शिक्षण व आरोग्य
ब) खाणकाम
क) भांडवली गुंतवणूक
ड) बँकिंग

१२. HPI कशाचे मापन करते?

अ) उत्पन्नातील असमानता

ब) औद्योगिक वाढ

क) निर्यातकार्य प्रदर्शन

ड) मानवी दारिद्र्य

१३. GDI कोणावर लक्ष केंद्रित करते?

अ) लोकसंख्या

ब) लिंग असमानता

क) कृषी

ड) उद्योग

प्र. २) टीपा लिहा. (कोणतेही ३)

(१५)

१. कृषी विकासातील अडथळे
२. ग्रामीण कर्जबाजारीपणा – कारणे व उपाय
३. किमान आधारभूत किंमत (MSP)
४. नवीन औद्योगिक धोरण १९९१ वैशिष्ट्ये
५. पायाभूत सुविधांमधील खाजगी व सार्वजनिक गुंतवणूक तुलना

प्र. ३) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे उत्तर १५० शब्दांत लिहा.

(२०)

१. उदयोन्मुख अर्थव्यवस्था म्हणून भारतीय अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
२. राष्ट्रीय उत्पन्न व प्रतिव्यक्ती उत्पन्नाच्या आधारे भारताची विकसित देशांशी तुलना करा.
३. भारताच्या आर्थिक विकासात औद्योगिकीकरणाची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
४. भारतातील सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांची भूमिका, समस्या व भविष्य काळातील संधी स्पष्ट करा

प्र. ४) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ३०० शब्दांत लिहा.

(१५)

१. सार्क, IMF, वर्ल्डबँक WTO व ब्रिक्स – रचना, उद्दिष्टे व कार्ये स्पष्ट करा
२. १९९१ नंतर भारताचे देयक संतुलन स्थिती स्पष्ट करा
३. व्यापार संतुलन (BOT) व देयक संतुलन (BOP) – संकल्पना स्पष्ट करा
